

PAP FERENC

Templom mint teológia.

Kulcsok az Ezékiel 40–48 értelmezéséhez

Szerző: Pap Ferenc
ISBN 978-963-236-528-2
Kiadó: Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan,
Károli Könyvek 3, 2012 (206 oldal)

Nagyon értékes könyvet vehetnek kezükbe Pap Ferenc tollából azok, akik az ószövetségi inspiratív próféciaik, látomások, vizionális liturgiák és papi szemléletmód iránt érdeklődnek a teológián, a vallástörténeten, a vallástudományon vagy akár az ókori művészettörténeten belül. Pap Ferenc *Templom mint teológia* c. könyve kétségtelenül ilyen. A szerző több éven keresztül kutatott, és rakta össze az Ezékiel próféta látomásából kitetsző templomteológia részleteit, miközben sokszor körbe kellett járnia nemcsak az Ószövetséget, hanem a rokondszciplínák területeit is, hogy megfelelő képet festhessen az ezékieli templom prófétai (és mai) értelmezéséről.

Pap Ferenc teológiai tanársegédként fogott hozzá a téma kidolgozásához a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán – dr. Herczeg Pál egyetemi tanár vezetésével, akinek vallástudományi-biblikateológiai tanszékén 2002 óta különböző oktatói feladatokat látott el. 2008-ben benyújtotta a dolgozatot a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori Iskolájának, s ott dr. Herczeg Pál után dr. Kustár Zoltán és dr. Hodossy-Takács Előd tanárok vezetése alatt 2009-ben sikeresen védte meg a disszertációt, és szerezte meg a doktori címet. A jelen

munka a disszertáció anyagát tartalmazza, a könyvi megjelenítéshez alakítva. A feldolgozás irányvonala és módszere, valamint a kutatási szándék teljesen megfelel a szerző beállítottságának: mélyen érdeklődik az ószövetségi kultusz és teológia iránt, s ezzel párhuzamosan az újszövetségi kor- és teológiatörténet, a keresztyén liturgia és egyházi zene iránt is; ezekhez óvatosan vegyül a liturgiai művészettörténet is. Roppant gazdag gondolatáramlattal dolgozik, és érződik, hogy egészen sajátosan mozog ebben a vegyített szférában.

A címben megadott szempontok teljesen megegyeznek a könyv tartalmával. A szerző az ezékieli templomról ír az Ez 40–48 alapján, amelynek leírásában Ezékiel próféta nagyon mély teológiát közöl. Magát a könyv anyagát néhány fejezetre bontja. A *bevezetés* (11–20. old.) utáni fejezetben a szerző jó *áttekintést* ad Ezékiel könyve mai kutatásának állásáról (21–41): részletesebben szól Ezékiel személyéről, magáról a könyv keletkezéséről, hogy helyesen tájékozódjon a könyv kronológiai összeállításában és a vizsgált fejezetek beágyazásánál. Már itt látszik az a mélység, ahová a szerző mutat: az exilium az a történeti környezet, amely szüli a látomást, ill. a látomásba rejtett teológiát. Ezt a gondolatot folytatja szerző

a következő fejezetben is (43–104), de márt részletesen figyelve a *templomot mint toposzt*, amelynek több érdekes variációját is bemutatja. Megnyerő az a kibontás, ahogy a szerző sajátos módon – saját ötleteivel is gazdagítva a következtetéseket – értelmezi a templom toposz definícióit, amelyekben helyet kap pl. a templom, mint a világ középpontja. Megnyerő az összehasonlítás az Ószövetség többi részleteivel is, a lineáris és koncentrikus szentélykompozíció, az architektonikus doxológia. A dolgozat igazán lényeges fejezete a következő három (vagyis 4–6.), amelyekben az elemzés a tényleges teológiai mondanivalóra figyel: a 4.-ben adja a *megkülönböztetés teológiáját* (105–149), az 5.-ben az *elválasztás teológiáját* (151–176), és a 6.-ban (177–182) a *kiegyenlítés teológiája*, ill. a föld felosztása van. Majd az *összegzés* (183–192) és a *mellékletek* (193–206) zárják a művet.

Nehéz kitérni minden fejezetre és részletre. A folyamatosan olvasó akár egy regényként olvashatja az egész könyvet, habár ténylegesen igényes a könyv anyaga, stílusa és gondolatvilága. Megkapó az, amire általában az Ez 40–48-nál nem is gondolnánk: mennyi nyílt és titokzatos üzenet rejlik benne: pl. a templom környezete Isten dicsőségének és uralmának a kifejezője, mennyire összefonódik a kultusz és a kultúra, a templom belseje miért is hat *numinózumként*, és hogyan érhető el a kultikus tisztaság. Mennyire függ össze a templom és város, a palota és a

fejedelmek, és miért nem a király a fő „tekintély”, hanem a „fejedelem” – ez mind szinte lenyűgöző módon kerül az elemzés középpontjába. Végül pedig a föld felosztására kerül sor, a törzsek szerepének, sorrendjének és az idegeneknek, stb. A protestáns olvasók helyesléssel fogadják, amikor a szerző az ezékieli

templom teológiai leírásában közelebb hozza a mai templomok jellegét, használatát és teológiáját is, applikálva pl. a kálvini jellegre.

Az érző olvasó számára a könyvből kiteszik a mély tudatalatti fájdalom vagy sajnálat is, hogy tulajdonképpen az ezékieli templom valóságban, földi viszonylatban és földi építőanyagokból *soha nem épült meg*. A szerző mintha sutogná, hogy a templom üzenete

(teológiája) mégis *élő*, mert ez a templom a lelkekben épül, hiszen nagyon sok századot és generációt befolyásolt a legkülönbözőbb helyzetekben, és máig is *inspiráló*. Sőt ennek mély eszkatológiai vonatkozása is van. Csak itt jegyzem meg, hogy kár, hogy a Jelenések könyvének anyagai nem kaptak igazi finálás helyet, hanem csak tompítva, ill. sorok között kerül az eszkatológiai kilátás kifejezésre. De ez nem hiány, csak többet szeretne tudni a látomáséhes olvasó az ezékieli látomás tényleges vagy tipologizált eszkatológiájáról.

A könyv nagy benyomást tesz arra, aki kezébe veszi. Valóban, a könyvet elolvasva tovább érődik a hatás az olvasó gondolatvilágában: új ötletek, asszociációk, kombinációk és látások.

Ebből a szempontból a könyv nagyon inspiratív is, és megteszi az olvasóra a maga hatását. És ez önmagáért beszél! Hálásak vagyunk a szerzőnek kutatásá-

ért, munkájáért, és a kész könyvért. Legyen ez ösztönző erő további kutatásra és alkotásra.

Peres Imre